

Kirjaston käyttö tänään ja vuonna 2020

14.12.2011 Tekijä Jyväskylän yliopiston kirjasto

Kirjaston toiminnan tuloksellisuuden tarkastelu säännöllisesti on olennaista kirjaston johtamisen kannalta. Jotta evaluointi ylipäättään olisi mahdollista, tarvitaan tilastollista havaintoaineistoa. Itseäni on viime aikoina kiinnostanut erityisesti se, paljonko kirjaston palveluja käytetään ja miltä käyttö näyttää suhteessa muihin yliopistoihin. Pidemmän aikavälin trendejä tarkastelemalla olen yrittänyt hahmottaa myös asiakkaiden tiedollisessa toiminnassa tapahtuvia muutoksia.

Ahkerat tiedonkäyttäjät ovat myös tuottavia tutkijoita.

Kirjasto rakentaa yliopistolaisten tieteellistä tietoympäristöä monin tavoin. Viimeaikaisen rakennustyön keskeinen saavutus on se, että asiakkaiden käytössä olevien e-lehtien määrä on lähes kaksinkertaistunut: lehtivalikoimassamme on tätä nykyä runsaat 20 000 e-lehteä. Tarjonta selvästi lisää kysyntää: e-lehtien lukukerrat lähentyvät vuositasolla miljoonaa latausta; tänä vuonna rajapyykki todennäköisesti ylittyy. Tutkimusten mukaan ahkerat tiedonkäyttäjät ovat myös tuottavia tutkijoita; yliopistomme e-aineiston käyttöluvut ovat kansallisesti tarkasteltuna erinomaisella tasolla.

Kirjasto haluaa kasvattaa e-lehtien ja -kirjojen käyttöä yliopistossa vastaisuudessakin. Monet palveluistamme nivoutuvat eri tavoin opiskelijoiden ja tutkijoiden tiedonhakupäytäntöihin. Kerromme uutuushankinnoistamme mm. [sosiaalisen median kanavia](#) pitkin, opetamme ja opastamme tiedonhankinnassa sekä rakennamme ja kehitämme tiedonhakupäytäntöjä entistä asiakaslähtöisemmiksi.

Kirjasto ei kilpaile Googlen kanssa, vaan toimimme yhteistyössä. Toimitamme hakukonejärjestelmille automaattisesti metatietoja, jotka auttavat aineiston paikantamisessa. Kuinka moni vaikkapa

Google Scholarin käyttäjistä edes tiedostaa, että löydetyt aineistot on kirjasto hankkinut yliopistolaisten käyttöön? Kirjasto on verkossa tavallaan näkymättömämpi, mutta samalla se on kaikkialla läsnä.

Popularisoivan tiedeviestinnän lisäksi myös alkuperäislähteet kiinnostavat.

Yliopistolla on e-aineistoa myös omasta takaa. JYX-julkaisutietokannan sisältämiä aineistoja (esim. väitöskirjoja) ladataan tätä nykyä yli miljoona kertaa vuodessa. JYX on keskeinen yliopistossa tehdyn tutkimuksen näkyväksi tekijä kansallisesti ja kansainvälisesti. JYXin käyttöluvut kertovat siitä, että popularisoivan tiedeviestinnän lisäksi myös tiedon alkuperäislähteet kiinnostavat.

E-kirjoja kirjasto on hankkinut yliopiston käyttöön yli 300 000 kappaletta. Suurin osa aineistosta on historiallista; monet digitoidut tekstit soveltuvat tutkimusaineistoksi, eivät tiedonlähteiksi. E-kirjoja käytetään vuodessa yli 800 000 kertaa samalla kun painettuja kirjoja lainataan yli 1,1 miljoonaa kertaa. Sanakirjatielantoihin yliopistossa kohdistuu vuositasolla miltei neljä miljoonaa hakua.

Vaikka e-aineiston käyttö on kasvanut, painetun aineiston lainauksessa ei viime vuosina ole ollut nähtävissä sellaista laskutrendiä, josta esimerkiksi yleisten kirjastojen vuositilaston julkistamisen yhteydessä taannoin puhuttiin. Monia kurssikirjoja on edelleen saatavissa vain painettuina ja kotimainen e-kirjatarjonta on vähäistä.

E-aineiston ja painettujen kirjojen hyödyntämistottumusten tarkastelun ohella on mahdollista mitata myös kirjastotilan käyttöä. Tilastot vahvistavat sen silmämääräisesti tehdyn havainnon, että kirjasto on suosittu oppimis- ja tutkimusympäristö. Kirjastossa vieraillee yli puoli miljoonaa asiakasta vuodessa. Fyysistä kirjastoa tarvitaankin yliopistossamme edelleen digitaalisen kirjaston rinnalla.

Millainen kirjasto on kymmenen vuoden päästä?

Kirjaston ja yliopiston välisissä sopimusneuvotteluissa on päätetty, että kirjaston peruskorjauksen tarkempi suunnittelu aloitetaan ensi vuonna. Tiloja suunniteltaessa tarkastelemme toki edellä esiteltyjä ja muitakin kirjaston käyttölukuja. Lisäksi haluamme kuulla myös asiakaskunnan ääntä. Virallisempien käyttäjäkyselyiden ohella myös muu palaute on tervetullutta. Minkälaista kirjastoa sinä haluaisit käyttää kymmenen vuoden päästä?

Tämän kysymyksen myötä toivotan asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme rauhallista joulua ja hyvää uutta vuotta 2012!

Kimmo Tuominen